

Crna Gora

Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

Br.

Podgorica, 4. novembar 2015. godine

Informacija

**o sprovođenju aktivnosti u cilju uklanjanja tržišnih barijera u oblasti
saobraćaja i energetike, na osnovu dogovora sa Samita Zapadno-balkanske
šestorke/Berlinski proces u Beču, 27. avgusta 2015. godine**

Regionalna inicijativa Zapadno-balkanske šestorke (WB6)/Berlinski proces pokrenuta je na osnovu ideje da se zemlje Zapadnog Balkana u periodu do pristupanja Evropskoj uniji intezivnije povežu i na taj način podstaknu ekonomski razvoj i rast, u prvom redu kroz infrastrukturno povezivanje i podsticanje investicija, a takođe i kroz usklađivanje regulatornih politika u oblasti saobraćaja i energetike, kao i programa saradnje u oblasti mladih, nauke i obrazovanja i drugih oblasti. Inicijativa treba da doprinese jačanju dobrosusjedskih odnosa i procesu pomirenja u post-konfliktnom regionu, kao i da pokaže političku zrelost i kapacitet zemalja regiona da same iniciraju i sprovode aktivnosti od zajedničkog interesa, u prvom redu projektno orjentisane i, na taj način, da doprinesu ukupnom procesu evropskih i evroatlantskih integracija Zapadnog Balkana.

Na posljednjem Samitu WB6 u Beču, 27. avgusta 2015. godine na kojem su, u ime Crne Gore učestvovali predsjednik Vlade Milo Đukanović, potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija prof. dr Igor Lukšić i ministar ekonomije Vladimir Kavarić, usvojena je Deklaracije Predsjedavajućeg koja sadrži smjernice za nastavak saradnje šest zemalja. Tom prilikom potvrđena je *Glavna saobraćajna mreža* koja obuhvata prioritetne infrastrukturne projekte iz oblasti saobraćaja, a usvojena je i lista prioritetnih projekata iz energetike (koji će se realizovati po metodologiji *single project pipeline*). Takođe, usvojena je i lista od šest infrastrukturnih projekata u oblasti saobraćaja i četiri projekta u oblasti energetike koji će se sufinansirati iz fonda pretpristupne pomoći Evropske unije IPA 2015. *Crna Gora je uključena u dva od ovih projekata: izgradnja 400 kV električnog dalekovoda Bajina Bašta (RS) – Pljevlja (CG) – Višegrad (BiH) i projekat rehabilitacije željeznice linije Bar-Vrbnica (SEETO pravac 4).*

„Meke mjere“ za uklanjanje tržišnih barijera u oblasti saobraćaja i energetike

Imajući u vidu obim neophodnih finansijskih sredstava i vremenski period za realizaciju prioritarnih infrastrukturnih projekata u oblasti saobraćaja i energetike, kao i potrebu efikasne integracije tržišta u regionu Zapadnog Balkana kao jednog od ključnih elemenata povezivanja, **zemlje regiona su se obavezale da, paralelno sa pripremom infrastrukturnih projekata, sprovedu niz tzv. „mekih mjera“ koje imaju za cilj uklanjanje tržišnih barijera u oblasti saobraćaja i energetike**, kako bi se proces integracije ubrzao i pružio konkretne rezultate za građane i privredne subjekte. Liste ovih mjera uvrštene su u aneks Zaključaka Predsjedavajućeg, pa njihovo sprovođenje predstavlja jednu od prioritarnih obaveza i oblasti regionalne saradnje, kao preduslov uspješne integracije i povezivanja unutar regiona i njegovog bržeg približavanja standardima Evropske unije. One uključuju specifične vremenske okvire kao i napredak u odnosu na njihovu implementaciju koji će biti razmotren na narednom Samitu WB6 u Parizu 2016. godine. Napredak u ispunjavanju mjera će se odraziti na buduće odluke o finansiranju projekata iz Zapadno-balkanskog investicionog okvira (WBIF).

Meke mjere u oblasti saobraćaja odnose se na period do 2016. i do 2020. godine, a obuhvataju: otvaranje transportnog tržišta, uspostavljanje konkurentnog, pouzdanog i bezbjednog saobraćajnog sistema i poboljšanje efikasnosti prekograničnih procedura (Aneks 1 u prilogu). **Meke mjere u oblasti energetike definisane su na isti period i odnose se na** regionalno tržište električne energije i uključuju uspostavljanje tržišta, prekogranično balansiranje i regionalnu alokaciju kapaciteta, pri čemu je predviđeno da se dio obaveza sprovodi na regionalnom a dio na nacionalnom nivou (Aneks 2 u prilogu).

Tekuće aktivnosti – saobraćaj

U okviru aktivnosti **Opservatorije za transport u Jugoistočnoj Evropi (SEETO)** u pripremi je osnivanje Radne grupe za olakšavanje transporta (*SEETO Transport Facilitation Working Group (TFWG)*), koja će djelovati kao koordinaciono tijelo za implementaciju u nadgledanju sprovođenja Glavnih smjernica Akcionog plana za Strateški radni program SEETO 2012-2014 (*Flagship axes Action Plan for the SEETO Strategic Work Programme 2012-2014*), a koji uključuje i „meke mjere“ navedene u zaključcima Samita u Beču. Ciljevi aktivnosti Radne grupe, između ostalog, biće uklanjanje barijera za transport na granicama, harmonizacija politika i razmjena dobre prakse, kao i stimulisanje dijaloga privatnog sektora i operatera sa nacionalnim institucijama nadležnim za saobraćaj i drugim javnim institucijama. TWFG će blisko sarađivati i sa CEFTA Radnom grupom za elektronsku razmjenu podataka, u okviru

implementacije okvirnog sporazuma o pojednostavljivanju graničnih procedura, elektronskoj razmjeni podataka i međusobnom priznavanju programa ovlaštenih privrednih subjekata.

Tekuće aktivnosti – energetika

Meke mjere iz oblasti energetike se u najvećoj mjeri odnose na obaveze koje je Crna Gora preuzela kao članica Energetske zajednice. Imajući u vidu veličinu crnogorskog elektorenergetskog sistema i potencijalni broj učesnika na tržištu smatra se prihvatljivijim model pridruživanja nekom od organizovanih tržišta u neposrednom okruženju uz aktivno učešće operatora tržišta i operatora prenosa kao organizatora i fasilitatora procesa. Očekuje se da će do kraja 2015. godine biti uspostavljena berza električne energije u Srbiji, a tokom 2016. godine u Albaniji, čime će se stvoriti preduslovi da se organizovano tržište u Crnoj Gori priključi susjednim berzama.

Prva regionalna saradnja crnogorskog operatora sistema uspostavljena je sa operatorom prenosnog sistema Srbije za potrebe razmjene energije tercijerne regulacije. Novim Zakonom o javnim nabavkama predviđeno je izuzeće za usluge balansiranja, kao preduslov za efikasno obezbjeđivanje usluga balansiranja.

Izmjenama regulatornih akata koja su stupila na snagu od avgusta 2015. godine postignuta je puna nedsiskriminatornost, pri čemu se zbog veličine sistema i malog broja učesnika nije mogao u potpunosti primijeniti tržišni princip (cijene nijesu regulisane, ali su limitirane).

Crna Gora je jedan od osnivača i korisnika usluga SEECAO koji je dao maksimalni doprinos uspostavljanju koordinisane alokacije kapaciteta u jugoistočnoj Evropi. Očekujemo da će se rješavanjem odnosa na relaciji EMS – KOSTT stvoriti preduslovi da svoje preostale granice prema ova dva sistema CGES ustupi SEECAO na alokaciju.

„MEKE“ MJERE ZA GLAVNU SAOBRAĆAJNU MREŽU U REGIONU ZAPADNOG BALKANA

Srednjoročni plan akcija (ciljevi do 2020)	Kratkoročni plan akcija (ciljevi do 2016)
1. Otvaranje tržišta saobraćaja	
1.1 Implementacija strategije reforme željezničkog saobraćaja	- Otvaranje tržišta u oblasti željezničkog saobraćaja na bazi pilot-projekata za koridor Orijent/Istočni Mediteran - Definisanje okvira za implementaciju EU koridora za teretni saobraćaj – širenje na Zapadni Balkan
2. Uspostavljanje konkurentnog, pouzdanog i bezbjednog saobraćajnog sistema	
2.1 Unapređenje bezbjednosti na putu Cilj je smanjiti smrtnost za 20% u odnosu na 2014.	Usvajanje vodiča i programa obuke za inspekcije za bezbjednost na putu i sprovođenje obuka
2.2 Olakšavanje trgovine i transporta	- Razvoj i implementacija <i>Sistema za razmjenu podataka o akcizama Plus (SEED)</i> koji će biti podrška CEFTA Okvirnom sporazumu o razmjeni podataka i osnov za pojednostavljivanje inspeksijskog nadzora <i>Potpisivanje pravno obavezujućeg dokumenta – protokola o razmjeni podataka o saobraćaju u saradnji sa CEFTA-om</i>
2.3 Pokretanje Inteligentnog Transportnog Sistema (ITS) za Glavnu mrežu	Definisanje strategijskog okvira za implementaciju ITS za Glavnu mrežu
2.4 Uspostavljanje funkcionalnog sistema koji će osigurati da nijedna dionica nije u lošem/veoma lošem stanju do 2020.	Usvajanje Plana održavanja za 2016-2020. za cjelokupnu Glavnu mrežu
Srednjoročne regionalne akcije (ciljevi do 2020.)	Kratkoročne regionalne akcije (ciljevi do 2016.)
3. Povećanje efikasnosti procedura za kontrolu graničnih prelaza	
3.1 Sporazumi o efikasnoj kontroli graničnih prelaza	Implementacija sporazuma o graničnim prelazima između Srbije i Makedonije
	Zaključivanje pregovora između BiH i Hrvatske za sve granične prelaze
	Implementacija sporazuma o graničnim prelazima između Crne Gore i Albanije kao dio projekta Jadransko-jonskog auto-puta
3.2 Implementacija strategije za integrisano upravljanje granicama (IBM)	- Implementacija IBM za zajedničke granične prelaze između Srbije i Kosova - Obezbeđivanje po jedne parking-trake sa obje stranice Zajedničkog prelaza Merdare

MEKE MJERE U OBLASTI ENERGETIKE

I Regionalne mjere za razvoj regionalnog tržišta – za Pariz 2016

1. Razvoj spot tržišta¹

- Uspostavljanje veleprodajnog organizovanog tržišta električne energije u formi elektronske trgovinske platforme.
- Razvoj Ugovora za tržišno spajanje, otvorenog za sve energetske operatere i razmjenu u državama ZB6 i susjednim državama.

2. Prekogranično balansiranje

- Razvoj koordinisanog integracionog puta za regionalno balansiranje tržišta između prenosnih sistema (između ZB6 država u prvoj fazi) sa implementacijom mreže regionalnog disbalansa kao jednog od ključnih elemenata prekograničnog balansiranja.

3. Kapaciteti za regionalnu alokaciju

- Sporazum između svih sistemskih operatera u regionu u cilju uspostavljanja regionalno koordinisanih kalkulacija raspoloživih kapaciteta.

II Nacionalne mjere u konsultaciji sa Sekretarijatom – priprema za Pariz 2016

1. Razvoj spot tržišta

- Eliminisanje ključnih pravnih i ugovornih prepreka u cilju uspostavljanja organizovanog tržišta električne energije i tržišnog udavajanja, zasnovanih na izvještajima Sekretarijata (mart 2016)
- Primjena energetske razmjene, kada je ekonomski opravdana (uzevši u obzir likvidnost i ekonomsku održivost), stvaranje sopstvenog sistema energetske razmjene, omogućavanje trgovine na veleprodajnom tržištu (jul 2016)
- Osigurati likvidnost domaćeg tržišta električne energije kroz implementaciju adekvatnih regulatornih mjera, kao što su revizija ugovora, regulacija kapaciteta, virtuelne elektrane itd. (cilj jul 2016)
- Spajanje naprednih energetskih tržišta sa najmanje jednom susjednom državom (jul 2017)

2. Prekogranično balansiranje

- Stvaranje pravnih mogućnosti sistemskim operaterima za transmisiju u cilju obezbjeđivanja balansiranih usluga od strane svih operatera u nacionalnom, i u perspektivi regionalnom tržištu, pod konkurentnim uslovima (mart 2016)
- Usvajanje tržišno orijentisanog modela balansiranja uz nediskriminatorску prekograničnu razmjenu balansiranih usluga (mart 2016), uključujući:

¹ prim. prev. tržište na kome se roba prodaje po dnevnoj cijeni.

- o Ukidanje sistema nabavke balansiranih usluga zasnovanog na godišnjim ugovorima sa nacionalnim službama po regulisanim tarifama
- o Uvođenje nediskriminatorskih tržišno-orjentisanih pravila transparentnog balansiranja i približavanje pravovremenom balansiranju tržišta
- o Uvođenje i razvijanje nediskriminatorskog i transparentnog mehanizma za regulisanje disbalansa
- Uspostavljanje funkcionalnog nacionalnog balansnog tržišta zasnovanog na prethodno pomenutom modelu (jul 2016)

3. Kapaciteti za regionalnu alokaciju

- EMS (Srbija) i KOSTT (Kosovo) da implementiraju okvir za Inter – TSO sporazum (septembar 2015)
- Obavezujući ugovor između TSO-a, od strane BJR Makedonije i Srbije sa SEECAO na osnovu koordinisane alokacije (novembar 2015)
- Uvođenje koordinisanog kapaciteta kalkulativnog procesa za alokaciju budućih kapaciteta zasnovanog na regionalno koordinisanoj kongestivnoj prognozi (novembar 2015)
- Da zemlje ZB podrže potpisivanje između SEECAO i relevantnih država članica EU (jul 2017)

4. Sporedne mjere

- Da se BJR Makedonija ispuni obaveze i garantuje kvalitet svim korisnicima električne energije (oktobar 2015)
- Eliminisanje regulacije cijena za mala preduzeća i domaćinstva, i usvajanje nacionalnih akcionih planova za postepeno regulisanje cijena, generalno (januar 2016)
- Pravno i funkcionalno razdvajanje distributivnih sistema i kompanija proizvođača (mart 2016)
- Osiguravanje nezavisnosti nacionalnih energetske regulatornih vlasti, zasnovane na prethodno definisanim indikatorima (januar 2016)
- Prijava za status posmatrača u ACER na osnovu pozitivnog mišljenja EK (jul 2016)
- Razdvajanje i sertifikacija transmisije sistemskih operatera u skladu sa Trećim energetske paketom (jun 2016)
- Povećanje efektivnosti nacionalnih administrativnih vlasti, uključujući kompetitivnu državnu pomoć, jačanjem njihove nezavisnosti i finansijskih sredstava s obavezom da obavjeste Sekretarijat o procedurama koje još nijesu sprovedene, i da uzmu u obzir mišljenje Sekretarijata (jul 2016)
- Blagovremena implementacija Trans Evropske regulativne mreže i usaglašavanje sa *acquis-om* Energetske zajednice u cilju licenciranja i omogućavanja one-stop-shop procedura (januar 2017)